

ТАБЕНСЬКА

Оксана Ігорівна

ksyusha_tabenska@mail.ru

к.е.н., доцент, Вінницький національний аграрний університет факультет менеджменту та права

УДК 338.48 (1-22) : 316.42

СІЛЬСЬКИЙ ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ – ЗНАЧНИЙ СОЦІАЛЬНИЙ ВНЕСОК У РОЗБУДОВУ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

GREEN TOURISM – SIGNIFICANT SOCIAL CONTRIBUTION TO THE DEVELOPMENT UKRAINIAN CULTURE

Досліджено переваги створення інноваційної кластерної моделі для розвитку регіонів на основі синергетичного ефекту. Особлива увага звертається на ринок послуг (туризм) та розвиток ремесел. Узагальнено проблеми, які висвітлювалися на Всеукраїнському форумі присвяченому сільському / зеленому туризму в рамках проекту громадської організації "Центр розвитку Пангея Ультіма"» за підтримки посольства Фінляндії в Україні.

Исследованы преимущества создания инновационной кластерной модели развития регионов на основе синергетического эффекта. Особое внимание обращается на рынок услуг (туризм) и развитие ремесел. Обобщены проблемы, которые освещались на Всеукраинском форуме посвященном сельскому / зеленому туризму в рамках проекта общественной организации «Центр развития Пангея Ультима» при поддержке посольства Финляндии в Украине.

Advantages of creating cluster model of innovative development of regions on the basis of a synergistic effect. Special attention is paid to market services (tourism) and development of crafts. The problems that were highlighted at the national forum on rural / green tourism in the framework of the project of the NGO "development Center Pangeya Ultima" with the support of the Embassy of Finland in Ukraine are summarized.

Ключові слова: конкурентоспроможність, кластер, сільський туризм, туристичні оператори, страхові, юридичні, консалтингові компанії, засоби масової інформації, палаци, парки, музеї, заклади громадського харчування

Ключевые слова: конкурентоспособность, кластер, сельский туризм, туристические операторы, страховые, юридические, консалтинговые компании, средства массовой информации, дворцы, парки, музеи, заведения общественного питания

Key word: competitiveness, cluster, rural tourism, tour operators, insurance, legal, consulting companies, the media, palaces, parks, museums, catering

ВСТУП

На сучасному етапі проблема підвищення конкурентоспроможності вітчизняного сільського туризму на основі інноваційних стратегій розвитку є досить актуальною. Зарубіжний та вітчизняний досвід свідчить, що ефективний розвиток сільських територій можливий за умови створення потужних інтегрованих структур. Особливу увагу необхідно звернути на діяльність туристично-рекреаційних кластерів. Об'єднання у кластерні мережі дозволяє використати інноваційний потенціал регіону, удосконалити якість туристичних послуг.

Розвиток туристично-інформаційних центрів як важливих чинників державного регулювання туристичної галузі України досліджує вітчизняний вчений-економіст А. Гаврилук, туристичний кластер регіону як форму соціального діалогу аналізують О. Крайник та М.Біль, Горлачук В.В. висвітлює питання кластер-

ної моделі розвитку туризму, Войтенко К.К. проводить дослідження кластерного підходу до формування та розвитку туристських дестинацій з урахуванням туристського потенціалу міст, Дишловий І.М. розглядає питання формування та функціонування кластерів у рекреаційно-туристичному комплексі регіону.

МЕТА РОБОТИ полягає у визначенні змісту та сутності конкурентоспроможності вітчизняного сільського туризму, інноваційних стратегій розвитку організації, проблем та перспектив розвитку сільського туризму, переваг створення туристичних кластерів.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet, нормативно-правові акти.

РЕЗУЛЬТАТИ

В Україні в галузі туризму існують певні проблеми, які обмежують інноваційний розвиток даної сфери. Особливу увагу необхідно звернути на недосконалість законодавчої бази для сільського зеленого туризму; координацію сільського зеленого туризму на рівні області, району; професійну освіту господарів агроосель та персоналу; пільгове кредитування та надання субсидій; а також преференцій для осіб, які створюють сприятливі умови для розвитку сільського зеленого туризму.

Вищезазначені проблеми були запропоновані для обговорення на Інформаційному семінарі “Актуальні питання організації та ведення бізнесу в сфері зеленого туризму”, який відбувся у грудні 2016 року у місті Вінниці. Семінар започаткував ефективну співпрацю значної кількості наукових, науково-дослідних установ, навчальних закладів, органів місцевого самоврядування, музейних працівників, туристичних операторів, закладів громадського харчування.

Проблеми та перспективи міжсекторних моделей співпраці в громадах, умови створення агротуристичних кластерів, використання місцевого культурного, природного та соціального потенціалу громад для розвитку галузі висвітлювалися також на Всеукраїнському форумі зеленого / сільського туризму, який відбувся у Вінницькому національному аграрному університеті в рамках проекту “Image Mapping” Громадського об’єднання “Центр розвитку Пангея Ультіма” за підтримки посольства Фінляндії в Україні.

Форум започаткував ефективну співпрацю значної кількості наукових, науково-дослідних установ, навчальних закладів, Міністерства аграрної політики і продовольства України, Департаменту туризму і курортів Міністерства економічного розвитку і торгівлі, органів місцевого самоврядування, музейних працівників, туристичних операторів, закладів громадського харчування, що сприяє соціально-економічному розвитку регіонів та України, в цілому.

Необхідно зазначити, що співпрацю власників агросадіб, активістів малих громад, учасників організацій з розвитку сільського туризму, учасників фондів громад, працівників профільних державних відомств та установ (працівники заповідників, музеїв, органів виконавчої влади та самоврядування центрального та місцевого рівнів), сільських культпрацівників і митців, представників туристичних фірм продовжено у квітні 2017 року у місті Вінниці на наступному етапі Всеукраїнського форуму зеленого / сільського туризму [1, с. 1].

Для формування та розвитку конкурентних туристських дестинацій в туризмі широко використовується кластерний підхід. В стратегії розвитку регіонів кластерний підхід являє собою форму територіально-галузевої організації виробництва, що сприяє реалізації інноваційних підприємницьких проектів економічного розвитку, обумовлюють синергетичний ефект взаємодії з науковими, проектними інститутами при зацікавленій участі регіональних і муніципальних органів управління [2, с. 26-31].

Розглянемо елементи проектної моделі взаємовідносин в туристично-рекреаційному кластері (рис. 1).

Яке явище мають на увазі аналізуючи поняття “синергія”? Зв’язок між частинами – це також сила для створення синергійної культури в родині й організації. Ви починаєте з переконанням, що всі учасники процесу можуть інтуїтивно досягнути суть речей і що радість від взаємного пізнання та прозріння дасть рушійну силу для подальших прозрінь, навчання й зростання [3, с. 281-304].

Отже, синергія є досить важливим чинником не тільки для окремої людини, підприємства, чи організації, а також стимулює інноваційний розвиток потужних інтегрованих структур – туристично-рекреаційних кластерів. На етапі визначення конкурентних можливостей і формулювання конкретних напрямів, цілей, заходів доцільно виділяти туристичні ринки, які пов’язані з наявними туристичними ресурсами, об’єктами тощо, та оцінювати їх стратегічну важливість для територіальних утворень з урахуванням сучасного стану та очікуваних змін у попиті, пропозиції та конкурентоспроможності в майбутньому [4, с. 205-211].

Крім того, кластерний підхід у сфері туризму активізує підприємництво через концентрацію ділової активності, тому сприяє створенню робочих місць, доходів, поліпшенню якості туристичних послуг, життя населення на території його запровадження. Досягається це завдяки зростанню конкурентоспроможності, можливості інтеграції інтелектуальних, природно-рекреаційних, трудових, фінансових матеріальних ресурсів у забезпеченні якості виробництва та послуг, що надаються.

Об’єднання в кластерні мережі посилює роль дрібного середнього підприємництва, дозволяє використати його інноваційний потенціал, розширює можливості виходу на світовий ринок [5, с. 79-89].

Напрями удосконалення сталого розвитку сільських територій як сукупність певних цільових заходів повинні мати насамперед соціально-економічну спрямованість, сприяти досягненню тих, чи інших регіональних і місцевих цілей і завдань, а державна політика розвитку сільських територій має органічно поєднувати загальнодержавні і місцеві інтереси, сприяти істотному підвищенню життєвого рівня населення всіх сільських регіонів на основі якісного поліпшення використання їх ресурсного потенціалу та принципово нових підходів до розвитку й структурного оновлення продуктивних сил села [6, с. 136 – 140].

Ускладнення системи соціально-економічних взаємовідносин між регіонами у зв’язку з розвитком продуктивних сил і виробничих відносин призвело до виникнення і розвитку нового явища, як міжрегіональні економічні зв’язки. Розробка і оптимізація механізмів державного регулювання міжрегіональних економічних зв’язків спрямована на поглиблення інтеграційних процесів, розширення існуючих і встановлення нових зв’язків, забезпечення продовольчої безпеки регіонів, підвищення добробуту населення.

Рис.1. Проектна модель взаємовідносин в туристично-рекреаційному кластері [розроблено автором]

У той же час розподіл праці, його спеціалізація, також передбачає кооперацію, оскільки одне витікає з іншого. На цій основі базується взаємозв'язок і взаємозумовленість процесів спеціалізації, кооперації, концентрації, які об'єктивно відбуваються, а звідси – інтеграції і розміщення виробництва.

Дані процеси складають глибинну основу удосконалення територіально-галузевих і організаційних структур виробництва. З ними нерозривно взаємопов'язаний науково-технічний прогрес і найбільш дієві шляхи інтенсифікації, які є загальною закономірністю розвитку міжрегіональних економічних зв'язків [7, с.101 – 104].

Необхідно зазначити, що зменшення обсягів виробництва органічної сільськогосподарської продукції, занепад соціальної та виробничої інфраструктури села призводить до міграції населення і виникнення демографічних проблем. Лише за допомогою створення нових робочих місць, реалізації продукції власного виробництва, відродження культурних традицій та звичаїв збільшиться самозайнятість населення. Сільський зелений туризм – також значний соціальний внесок у

розбудову української культури. Вітчизняний вчений-етнограф О. Босий в своїх дослідженнях зазначає: "Ритуал і символ виконують ряд життєво важливих функцій у культурі: вони виступають активним регулятором соціальної поведінки людини, інструментом її адаптації в етнокультурні ідейно-ціннісні орієнтації. Адже саме через символи носії традиції моделюють світ, і таким чином підпорядковують його собі" [8, с.1].

Звичаї та обряди є однією з найдавніших форм духовної культури народу. Вони, як неписані закони, народжуються разом із народом і передаються із покоління у покоління. Саме з метою дослідження та популяризації цікавих народних традицій Національний природний парк "Кармелюкове Поділля" спільно з місцевою громадою організував одноденний туристичний маршрут "Весела Маланка". Святкування "Маланки", які збереглися від прапора-дідів до теперішніх днів і мають особливо велику культурну, естетичну та красноріччю цінність.

Туристичний маршрут "Весела Маланка" Національного наукового парку "Кармелюкове Поділля" відображений на (рис. 2.).

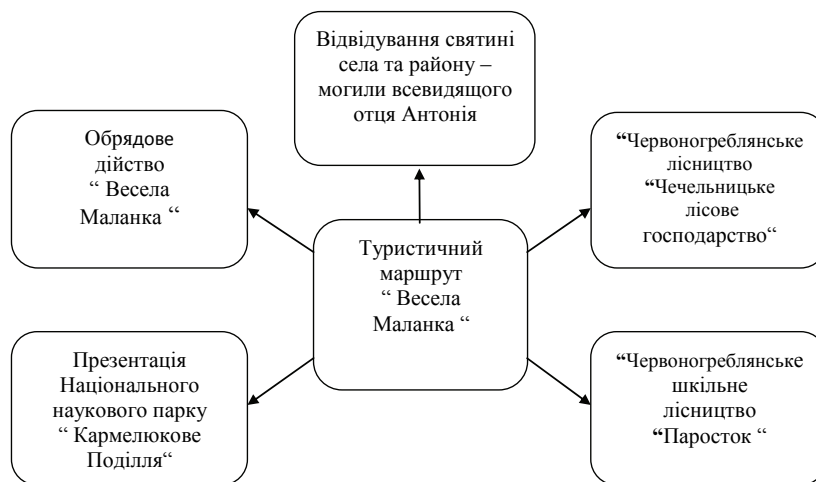

Рис. 2. Туристичний маршрут “Весела Маланка” Національного наукового парку “Кармелюкове Поділля” [розроблено автором за даними [9, с.1]

Туристам пропонується відвідати с. Червона Гребля (Вінницька обл.), де традиції та звичаї святкування «Маланки» залишилися незмінними. Саме тут «Маланкарі» у самобутніх костюмах демонструють жителям та гостям села обрядові традиції. Кульмінацією свята є обрядове дійство Маланок, які у змаганнях виборюють звання найкращої.

До масових гулянь приєднується усе село. Гостей свята пригощають смаковинками, та запрошують проїхати на конях з Маланкою. Під час проходження данного маршруту є можливість стати учасником етнофестивалу та прийняти участь у веселому ярмарку [9, с. 1].

Цікавими для туристів також будуть відпочинок та майстер класи в агросадібі, яка знаходиться за адресою: с. Комарівці Барського району Вінницької області. Відбувається випікання домашнього хліба та птахів щастя; приготування інших старовинних страв у печі; виготовлення ляльок з ниток; витинанки; флористика; виготовлення декоративних гобеленів; оздоблення скляного посуду; вишивання сувенірів; приготування вареників; виготовлення лялькомотанок [10, с. 1].

ВИСНОВКИ

Отже, проблеми та перспективи розвитку сільського зеленого туризму потребують подальшого вивчення. Саме завдяки співпраці органів державної влади, наукових, науково-дослідних установ, навчальних закладів, туристичних агенцій, готельно-ресторанних комплексів, інформаційно-туристичних центрів, транспортних компаній, банківських установ, страхових фірм виникає взаємодія та взаємозалежність, підвищується конкурентоспроможність підприємств та організацій, виникає синергетичний ефект.

Список використаних джерел

1. Герашенко Я.І. Всеукраїнський форум зеленого / сільського туризму в рамках проекту “Image Mapping” Громадського об’єднання “Центр розвитку Пангея Ультіма” за підтримки посольства Фінляндії в

Україні. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pangeya.com.ua>

2. Войтенко К.К. Кластерний підхід до формування та розвитку туристських дестинацій з урахуванням туристського потенціалу міст / К.К. Войтенко // Комунальне господарство міст. – 2014. – Вип. 117. – С. 26-31. (Серія: Економіка та управління в туризмі та готельному господарстві).

3. Кові Стівен Р. 7 звичок надзвичайно ефективних людей / Стівен Р. Кові; пер. з англ. О. Любенко. – 2-ге вид., стер. – Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля, 2014. – 384 с.

4. Теребух А.А. Досвід стратегічного планування розвитку туристичних центрів / А.А. Теребух, В.М. Костючко // Вісн. Нац. ун-ту «Львів. політехніка». – 2005. – № 533. – С. 205 – 211.

5. Дишловий І.М. Питання формування та функціонування кластерів у рекреаційно-туристичному комплексі регіону / І.М. Дишловий // Економічні інновації. – 2011. – Вип. 44. – С. 79 - 89.

6. Мостовий М.Л. Соціально-економічний розвиток сільських територій / М.Л. Мостовий // Економіка АПК. – 2006. – № 2. – С. 136-140.

7. Ємельянов В.М. Розробка і оптимізація механізмів державного регулювання міжрегіональних економічних зв’язків щодо поглиблення інтеграційних процесів / В.М. Ємельянов // Інвестиції: практика та досвід. – 2011. – № 19. – С. 101–104. – (Серія: «Механізми державного управління»).

8. СВЯЩЕННЕ РЕМЕСЛО МОКОШ. НАУКОВЕ ВИДАННЯ - Вінниця: Видавництво-друкарня «Діло» ФОП Рогальська І.О., Босий О.Г., 2011. – 212 с.

9. Стежки та маршрути Національного природного парку “Кармелюкове Поділля”. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://karmelukove.com>

10. Качуринець В.І. Калиновий цвіт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrtourism.com/chastnyj_sektor/kalynovy_ts_vit_77_1.html